

עריכה ופירושי המילים: אלי פרה

המתמיד / חיים נחמן ביאליק

עוד יש ערים נכחדות בתפוצות הגולה
בהן יעשן במסתר נרנו הישן;
עוד הותיר אלהינו לפליטה גדולה
גחלת לוחשת בערמת הדשן.

וכאודים** מצלים זעיר שם תעשנה (אאוד** – גזיר עץ עשן, יש בו עדיין אש, אך לא נשרף לגמרי)

נפשות אמלות ונשמות עלובות,
החיות בלי יומן ובלי עת תזקנה

כפציר העולה בארץ ***תלאובות**. (***תלאובות** – ארץ-יבשה; מדברית; בהשאלה - כואבת; מיוסרת)

ובצאתך יחידי לעתות בלילה

באחת מאלה הערים הברוכות,

בשעה שנוצצים כוכבים מלמעלה,

הדשאים מתלחשים ומספרות הרוחות,

ושמעו אזניך מרחוק קול הומה,

וראו עיניך מרחוק אור נוצץ

בחלון, ובעדו דמות אדם הדומה

לצלול של-מת מתנועע, מתרוצץ,

מתרוצץ, מתנודד, והמית ***הגיון נכאים** (***הגיון נכאים** – המית דכאונות; רחשי לב כואבים)

תנשא על-נבכי השקט עדיך –

אז מתמיד באחד מבתי הכלאים

מאחר בנשף – תראינה עיניך.

בבית ההוא, בין הכתלים האלה

לא יום – כי שש שנים על-נפשו עברו:

פה ***בפרה** ילדותו, בחרותו גמלה,

ופה פבו עיניו ופניו חורו.

לא יום – כי שש שנים, מאז הסב פניו

אל-עבר הקיר במקצע האפל,

גם-קרן אור אחת לא-ראה מלפניו,

מלבד קורי ***שממית** וטיח קיר תפל,

(***שממית** – מין לטאה קטנה המטפסת על קירות הבתים)

רעבון, לא-שנה, ***מק-בשר**, רזון פנים –

(***מק-בשר** – מק: רקב; בשרו רקוב)

מה המה פי נשים אליהם לבבו?

הטרחם הוא ידע איך למדו מלפנים?

הטרחם הוא ידע כי סוף כבודו לבא?

שֵׁשׁ שָׁנִים תְּמִימוֹת, שָׁנוֹת נֶעַר וּבְחוּרִים,
כָּצַל, כְּבָלֵי חַיִּים לְנֹצַח אֲבָדוֹ,
וּכְאֵלוֹ לֹא-נִגְעוּ עַד בֵּית הָאֲסוּרִים,
וּכְאֵלוֹ עַל-פְּנֵת הַנֶּעַר לֹא- *עָדוּ.

(*עָדוּ – לא עָבְרוּ ; לא עָבְרוּ דְרָכָו)

כְּמוֹ פֶסֶל-הַיְקוּם מִן-הָאֲרֶץ הַנְּעִימָה
וּתְמַח הָאֲרֶץ מֵעֶבֶר לְחֵץ,
וּכְאֵלוֹ לֹא-תִלְבֹּשׁ מִיָּמִים יְמִימָה
*תִּכְרִיכֵי הַחֶרֶף וּבְגָדֵי הַקֶּץ ;

(*תִּכְרִיךְ – מעטה ; כיסוי)

כְּמוֹ כְּבֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ מֵעֶבֶר לַחֲלוֹן
וּכְאֵלוֹ לֹא-חֲתַר הַבֵּיתָהּ אֹר זֵינָה
בְּתַפְשׁוֹ לְרֹדֶת בֵּין *בְּדֵי הָאֵלוֹן,
הַעוֹמֵד עֲרִירֵי עַל חֲלוֹן הַיְשִׁיבָה ;

(*בְּדֵי – ענפים מסועפים, גדולים)

וּכְאֵלוֹ לֹא-הָיָה יוֹם בְּהִיר, לַיִל סֶהַר,
וְאָבִיב לֹא-קָסַם *עֲדָנִים וְנִעִימוֹת ;
וּכְמוֹ טָרָם יִהְיֶה לְבַחוּר הַנֶּעַר –
כָּצַל, בְּלֵי חַיִּים, שֵׁשׁ שָׁנִים תְּמִימוֹת !

(*עֲדָנִים – ביחיד עֲדָן ; עונג ; נעים)

רַב יָמִים כָּאֵלֶּה גַם-אֲגַם *נִרְפֵּשׁ עוֹמֵד
כְּבֵית הַיְשִׁיבָה בְּחֻדְשׁוֹת יַפְקָדוֹ,
כִּי גַם לְבָנֶיהָ יָב חֵי, יִצָּר חִמּוֹד,
גַּם הֵם שְׁתֵּי רַגְלִים בְּשָׁנָה יִרְקָדוּ.
וּבְכֵן – גַּם-כְּתֻלֵּיהָ הַרוּחוֹת זְעֵזְעוּ:
סַפְסָלִים נוֹסְפִים, סַפְסָלִים נִגְרָעִים,
בְּחוּרִים יָבֵאוּ, בְּחוּרִים יִצְאוּ.

(*נִרְפֵּשׁ – מלשון רפש : עכור ; דלוח ; מלוכלך)

יֵשׁ יוֹרְדִים אֶל-בֵּיתָם לְיָמִים נוֹרָאִים,
וְיֵשׁ *שְׂיִפּוּצוֹ לְכַפְרִים הַקְּרוֹבִים,
וּרְחוּקִים מֵעֵין הַמְּשַׁגֵּיחַ הַנוֹרָא
יַעֲלִזוּ בְּכַבוֹד בְּבֵית אֲנָשִׁים טוֹבִים
מִרְחֲמֵי רַבָּנוֹ, מוֹקִירֵי בְנֵי-תוֹרָה.
אֶף-יֵשׁ אֲשֶׁר גָּרְשׁוּ וַיִּצְאוּ נִדְחָפִים,
וְשָׁב אִישׁ בֵּית אָבִיו בְּדַרְכֵים אֲבִלוֹת:
הָאֶחָד – עַל שְׁחָקוֹ בְּלִילוֹת בְּקִלְפִים,
הַשֵּׁנִי – עַל-סַפְרוֹ עִם בְּתוּלוֹת בְּלִילוֹת,
הַשְּׁלִישִׁי – כִּי-מִצְאוֹ הַשֶּׁמֶשׁ מִקְטָר
מִקְטָרְתּוֹ בְּשֶׁבֶת בְּמָקוֹם יְדוּעַ,

(*שְׂיִפּוּצוֹ – מלשון הפצה ; פיזור נרחב : שיתפזרו)

(**"מורה נבוכים" – ספרו הפילוסופי של הרמב"ם)

הרביעי – עם **"מורה נבוכים"** הסתתר
בעליה, החמישי – לא-נודע מדוע.
אף-יש אשר נבחר לחתן, ובתולה
בת-כפר עבה, שמנה בחלקו נפלה,
ויש מן-הפרושים שנתנה לו גאלה
ויהי לרב גדול בעיר מהללה –
אך אחד העומד כמסמר תקוע,
המעשים, השנים מאחריו יסעו;
ולפניו? לפניו קיר ברזל נטוע
ופנה עמומה *ונוילים יראו.

(**גויל – דף, עור קלף לכתיבה; ספר בהשאלה; תלמוד)

מאז קנה מקומו בפנה לא ראה
כל-בחור ופרוש בבאו ובצאתו;
ואף גם-השמש לא-כון השעה
מתי הוא בא, מתי ישוב אל-ביתו.
השחר הלבנה או חשכת הלילה,
רק המה לבדם מועדיו ידעו,
כי גם-אור החמה *הבכה מלמעלה
לא-ידע דרכיו ולא שזפהו.
בשחר, בשחר בטרכם יפירו
"בין תכלת ללבן, בין זאב ובין פלב";
עת מן-האפלה החרישית יזירו
כל-פוכבי הבקר, *צבא רבבות אלף;
עת גרי העיר אחרית שנתם ינומו,
לא-ירגיז את-רבצם גם-קול *שכוי קרא,
ובטרכם מקדמי *אשמורות יקומו
התגבר פארי לעבודת הבורא;
עת כל-היקום *יחריש דומם *ויחיל
עד-יקום ינער לחיים חדשים,
כמו יחלם חלומו האחרון, כמו יכיל
בסתר כנפיו תעלומות ולחשים,
*ומליט את-פניו בדממה *נאדרה,
ורגש מסתתר בין שולי שמלתו –
אז יעור הנער משנתו הקצרה,
יתלבש בחשכה ורץ אל-פנתו,
וצעדה נחפזת ממשעול הגנה,

(**בכה – זכה; טהורה)

(**צבא רבבות – המון כוכבים. רבבה: עשרת אלפים)

(**שכוי – תרנגול; קריאת התרנגול בבוקר)

(**אשמורה ביחיד: שליש מן הלילה)

(**יחריש – ישתוק; *יחיל – לייחל: לקוות; לצפות)

(**מליט – יעטוף; יכסה פניו; *נאדרה – מלאת הדר)

בַּה יֵלֶךְ הַהֵלֶךְ עַד בַּיִת הַיְשִׁיבָה,
רַק-אֲזַנֵי הָרוּחוֹת הַשְּׁטוֹת תִּשְׁמַעְנָה
וְעֵין הַפּוֹכְבִים צוֹפִיָה הַנְּתִיבָה.

(*הפּוֹחִז – במהירות; במשובה)

(*שֵׁט – עלה, הוטל עליו; נח עליו)

אִז יֵשׁ אֲשֶׁר-יִרְקֹד כְּשֶׁטֶן לִקְרֹאתוֹ
הָרוּחַ *הַפּוֹחִז מִשְׁפַּעַת הַתְּכַלֵּת,
וְיִשֵּׁת לוֹ בַּחֲלָקוֹת וְסִלְסַל פְּאֵתוֹ,
יִפְתְּנוּ בַּסֵּתֶר, יִפִּיחַ הוֹלֵלוֹת.

(*שְׁמוֹרוֹת – שמורות עינים; עפעפיים)

*וְשְׁמוֹרוֹת שְׁתֵי עֵינֵי הַנַּעַר תִּדְבְּקָנָה,
כְּמוֹ רַחֲמִים תִּשְׁאַלְנָה: "חַנְּנוּ, אַחִינוּ!
עֵינֶיךָ הַשְּׁחֵרוֹת – תַּחֲתֵינוּ *תַּמְקְנָה
עֵיפוֹת אֲנַחְנוּ כִּי-עַמֵּךְ *נִלְאַינוּ.

(*תַּמְקְנָה – מק: רקבון)

(*נִלְאַינוּ – התעייפנו; נחלשנו. מלשון לאות)

(*הוֹנְעֵת – עייפת אותנו. מלשון יגיעה)

יוֹם תַּמִּים, יוֹם קִיץ *הוֹנְעֵת אוֹתָנוּ
*וְאֲשֶׁמוּרָה בְּלִילָה – יִגְעָנוּ, אַחִינוּ!
שׁוֹב שָׁכַב וְתַנוּחַ וְנַחְנוּ גַם-אֲנוּ,
עוֹד טָרָם יִשְׁנֶת דֵּי הַחֶלֶף כְּחַנּוּ" –

(*אֲשֶׁמוּרָה – ראה לעיל)

אֲךָ פִּתְאֵם יַעֲבִיר הַנַּעַר אֶת-יָדָיו
הַרְזוֹת עַל- *שְׁמוֹרוֹת שְׁתֵי עֵינָיו הַדְּבִקוֹת
כְּמַגְרֵשׁ הַרְהוּרִים – וּבֵת קוֹל צַעֲדָיו
הַתְּכוּפִים תִּשְׁמַעְנָה הַרְחוּבוֹת הַרִיקוֹת.

(*שְׁמוֹרוֹת – ראה לעיל)

אִז יֵרֵד הָרוּחַ אֶל יָרֵק הַגָּנָה,
הוּא לַחֵשׁ, הוּא מִפְתָּה בְּקוֹל דְּמָמָה דְּקָה:
"רֵאָה, עָלַם חֲמוּדוֹת, מָה *עַרְשֵׁי רַעֲנָנָה,
הַתַּעֲנֹג בְּטָרָם רֵאֲתֶךָ *נִמְקָה".

(*עַרְשֵׁי – מיטתי)

(*נִמְקָה – ראה לעיל, מק)

"גַּם נַחְנוּ יִשְׁנִים" יִדּוּבְבוּ בַּחֲלוּמָם
עֹשֵׁבִים וְדֹשָׁאִים מֵאַרְבַּע הָרוּחוֹת,
וְגַם הַפּוֹכְבִים יִרְזָמוּן מִמְרוֹמָם:
"יִשְׁנִים אֲנַחְנוּ וְעֵינֵינוּ פְּקוּחוֹת".

וְרִיחוֹת חֲצִיר גִּנּוֹת עֵרְבִים יִבְאוּ
מֵאַלְיָהֶם בְּנַחֲרֵיו, יִשְׁקוּהוּ שְׁפָרוֹן,
וְנִפְל גַּל רוּחַ מֵאַלְיוֹ אֶל-פִּיהוּ –
וְרוּחָה גְדוּלָה בְּחִזָּה, בְּגֵרוֹן.

אִז יִרְחִיב הַנַּעַר אֶת-פִּיהוּ וְשִׁאֵף,
וְהִרְחִיב אֶת-מִפְתַּח כְּתָנָתוֹ הַפְּתוּחָה.
וּכְאִישׁ שֶׁהִסִיעַ אֲבָנִים *וַיַּעַף

(*וַיַּעַף – התעיר; התיגע; נחלש)

יִבְקֶשׁוּ יִתְחַנְּנוּ כָּל-קִרְבָּיו מִנוּחָה.
וְשָׁלַח לְרוּחַ אֶת-יָדָיו בְּלִי-כַח
כַּמְבַקֵּשׁ: "קַחֲנִי, הָרוּחַ, שְׂאֲנִי!
נְעוּפָה מִזֶּה וּמִצְאֲנוּ מְנוּחַ,
פֶּה צָר לִי הַמְקוֹם, פֶּה עֵינַי הַגְּנִי!"
אֲךָ חֲבֹטָה גְדוֹלָה *בְּמִשׁוּכַת הַגְּנָה
מִזְפִּירָה לְנֹעַר כִּי-סָר מִן הַנְּתִיבָה,
וְזָכַר חוּבְתוֹ וְזָכַר הַפְּנֵה,
וּכְנָס מִן-הַחֲטָא יָנוּס בֵּית הַיְשִׁיבָה.

(*מְשׁוּכָה – גִּדְרָה שֶׁל שִׁיחֵי הַגִּינָה)

בֵּי שִׁיבָה הָרִיקָה דוּמִיָּה קְדוּשָׁה,
*וּבִלְע הַנֹּעַר הַקִּדָּשׁ רֵאשׁוֹנָה,
כִּי שָׁם בְּמִקְצַע יַחְפוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה
חֲבָרָיו *שְׂרָעוּ לוֹ יוֹם בָּאוּ הֵנָּה –
נִרְדַּק, עֲמוּדוֹ וְסִפְרֵי תַלְמוּדוֹ;
וּכְחָס עַל-הַרְגָּעִים הַקְּלִים לְנוֹעַ
יִמְהַר אֶל-רַעֲיוֹ וְהִחַל לְמוּדוֹ,
וּבְעֲמָדוֹ – וְעָמַד כַּמְסַמֵּר תְּקוּעַ,
יוֹם תְּנַמִּים, חֲצִי לַיְלָה מִמְקוֹמוֹ *לֹא-יָמִישׁ,
שָׁם יֵאָכַל לְרַעְבוֹ אֶת-פֶּתוֹ הַשְּׁחֹרָה –
וּמִי אֶתָּה *שְׂמִיר, מִי-אֶתָּה *חֲלָמִישׁ,
לִפְנֵי נֹעַר עֲבָרֵי הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה?

(*בִּלְע – בִּפְעֵל: מִלְשׁוֹן הַשְּׁחִית; כִּילָה; הַשְּׁמִיד)

(*שְׂרָעוּ – מִלְשׁוֹן רָע; שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבָרָיו בַּיּוֹם בּוֹאוֹ)

(*לֹא-יָמִישׁ – לֹא יִזוּז)

(*שְׂמִיר; *חֲלָמִישׁ – שְׁנֵי סוּגֵי אֲבָן וְסַלַע קְשִׁים בְּמִיּוּחַד)

"הוֹ, הוֹ, אָמַר *רְבָא, *תְּנִנוּ רְבָנָן!" (*רְבָא – חֲכָם תַּלְמוּדִי; *תְּנִנוּ רְבָנָן – מֵאַרְמִית: שָׁנוּ, לְמַדּוֹ רְבוּתִינוּ)
הַשְּׁחַר, הַגְּנָה וְרִיחַ הַשְּׁדָה
הַתְּעוּפָפוּ כְּעוֹף וַיִּמְחוּ כְּעָנָן:
הָאֶרֶץ וּמְלֵאָה נִשְׁכָּחָה, אֲבָדָה.
הָאֶרֶץ וּמְלֵאָה – פֶּה, פֶּה בְּמִקְצַע,
וְשִׁמְשׁוֹת *כַּפְדָּכָד לְרֹב פֶּה תִזְרַחְנָה –
וּמְלֵא תְעִצוּמוֹת הַנֹּעַר יָנוּעַ,
וְעֵינָיו כְּשִׁתֵּי גַחְלֵי אֵשׁ תִּתְלַקְחָנָה.

(*כַּפְדָּכָד – אֲבָן שְׁיֵשׁ אֲדוּמָה; כְּנוֹי לֵאבָן יִקְרָה)

(*הַקְּדִים – הַמְזַרְח; וְכֵן רוּחַ מְזַרְחִית)

וַיֵּאָדָם *הַקְּדִים, הַשְּׁמֵשׁ יִצְאָה,
הַקִּיצָה הָאֶרֶץ הַשְּׁמִחָה וּמְאִירָה,
מִצְהָלוֹת צְפָרִים הָרוּחַ נִמְלָאָה,
כָּל-חַי יִצְהִיל פָּנִים, כָּל-פֶּה אוֹמֵר שִׁירָה.
גַּם-בְּנֵי הַיְשִׁיבָה כִּילְדִים רְחוּצִים

העולים מרחצם אל-חיק אמותיהם,
כן זפים ומאירים יבאו חלוצים
*בגמרות ארפות אל-שלחנותיהם;
וכלם פאחד תורתם יחלו,
ינערו בחורים פגורי אריות,
יתחננו ירננו וכמו יתפללו
ויזמרו לאדני כל-קרוב וכליות.
מחוץ על-משקופי חלונני הישיבה
הדרור תעיר קנה – בניה הרפים,
*לתנות תהלת השמש הנדיבה,
את-צדקת פזרונה ביושבי מחשבים;
פי גם עין העולם להביט שמחה
בבקר הפקחה לישיבה פנימה
ולטאטא מתוכה את-צללי החשכה
במטאטא הזהב – באורה הנעימה.
ומלא האור עין הישיבה הפכה,
ורפד בזהב את-שחור קירותיה;
ותשואות מבית הישיבה מלאה,
ורננת צפרים מחוץ תקיפה,
גם-אלון הזקן, עזובת החרש,
העומד עליה מימים קדמונים,
שפבר מלאו ימיו וייבש השרש
*וימש מפבר מעשות פרי אלונים –
גם-הוא כמו התנער וייטב קרחתו,
שרטבה בן-לילה, מטל רעננה,
וירא הצפרים פראות בני משפחתו
הבאים לברכו בבקר ברננה.
וכנחל *עדנים ישטפו החיים,
יציפו הארץ, היקום ואגפיו –
ישביע את-עיניו מי בעל עינים!
יתענג מי-אשר נשמה באפיו!
אך אחד הנער ממקומו לא-ימיש,
מאחריו והלאה החיים, האורה –
ומה אתה *שמיר, מה אתה *חלמיש,
לפני נער עברי החשק בתורה!

(*גמרות – ספרי התלמוד; תושב"ע)

(*לתנות – בהשאלה: לקיים יחסי אהבה וקירבה; לעגוב)

(*ימש – אין בו ממש; חסר ערך; אינו עושה פרי כבר)

(*עדנים – ראה לעיל)

(*ימיש – ראה לעיל: ובהשאלה: לא יסטה מדרכו)

(*שמיר; *חלמיש – ראה לעיל)

כֹּה יַעֲמֵד הַנֶּעַר יוֹם יוֹם עַל-מְקוֹמוֹ
מֵאֵז אֹר הַבֶּקֶר עַד רֹאשׁ *הַאֲשֵׁמוּרָה,
כִּי חֵלֶק יִחַלֵּק *לְיָדוֹת אֶת-יוֹמוֹ:
הָאֶחָת לְצָרְפוֹ, הַשְּׁלֵשׁ לְתוֹרָה;
וּכְבוֹדֵד נִזְיֵר רַעִים, אֲסִיר אֶל-פְּנֵתוֹ,
יַעֲמֵד הַנֶּעַר לְבֶן-פְּנִים קְמוּט מִצַּח,
*וַיִּצַר *בְּגִמְרָא אֶת-מְלֵא כָל-נִשְׁמֹתוֹ,
*וַיִּצַר – וַיִּסְגֹר בְּעֵדוֹ לְנִצָּח.

(*אֲשֵׁמוּרָה – ראה לעיל)
(*יָדוֹת – מְנוֹת; כֵּאן – חֵלֶק הַיּוֹם)

(*וַיִּצַר – חֲשַׁב; הִגִּה; לָמַד; *גִּמְרָא – ראה לעיל)
(*וַיִּצַר – כֵּאן בְּמִוּבָן שֶׁל נִקְשֵׁר; נִכְרַךְ; נִעֲשֶׂה דַחֻק וּמִצְטָעֵר)

”הוּ, הוּ אָמַר *רְבָא, הוּי אָמַר *אֲבִינִי!” –
הֲפֵה בֵּית הַיּוֹצֵר לְנִשְׁמַת הָאֵמָה?
הֲפֵה מְקוֹר דְּמִיָּה, הַנוֹטְעִים בָּהּ חַיִּי
עוֹלָמִים, הַשְּׁפָעִים בָּהּ אֲשֶׁה *וְחִמָּה?
הֲפֵה אֲדִירָיָה – מְאֹרוֹת עֲתִידִים,
הַיּוֹצְרִים אֶת-רוּחָהּ עַל *הָאֲבָנִים? –

(*רְבָא; אֲבִינִי – שְׁנֵי חֲכָמֵי תַלְמוּד יְדוּעִים)

(*חִמָּה – כִּפְשׁוּטוֹ: הַחוּם שֶׁלָּהּ)

(*הָאֲבָנִים – הַאֹפֶן, הַגִּלְגַּל שֶׁל הַקֶּדֶר לִיצִירַת כָּלִים)

כִּי מָה הֵם הַקּוֹלוֹת וּמָה הַלְּפִידִים
הַנוֹשְׂאִים הַנֶּפֶשׁ עַד לֵב הַשְּׁמַיִם!
מִי *צָפַן הַקְּסָמִים בְּגוּיִלִים הַבָּלִים,
מִי נָתַן הַכַּח לְאִמְרוֹת *עֲבִשׁוֹת,
לְחֻצַּב לְהִבּוֹת מְלַבְּבוֹת חֲלָלִים
וְלִהְתֵּז נִיצוּצוֹת מַעֲיִנִים *עֲשִׂשׁוֹת?

(*צָפַן – טָמַן; הַחֲבִיא)

(*עֲבִשׁוֹת – מַלְשׁוֹן עוֹבֵשׁ; רִקְב)

(*עֲשִׂשׁוֹת – חֲלוּשׁוֹת; כְּהוֹת; רַפּוֹת)

(*רְבָא – רֵאָה לַעִיל: רַבָּא וְאֲבִי)

”הוּ, הוּ אָמַר *רְבָא!” – הֲתִשְׁמַע, הַתְּחוּשׁ
אֶת-כְּלִיּוֹן הַנֶּפֶשׁ, הַחֲפָה הַעֲזָה?
הַטָּרְם יִקְרְעוּ לְבַבְךָ הַנְּחוּשׁ
כָּל-אָמַר אֵשׁ חֲצֵב, כָּל-מְלָה דָם מְזָה?
הֵאִם לֹא תִזְרַקֵּךְ יָד גְּדוֹלָה נֶאֱדָרָה
אֶל-גִּבָּה לֹא-נַחְקֵר, אֶל-מְרַחֵק לֹא-נוֹדַע?

(*יִכְנֹף – מַלְשׁוֹן כִּנְף: בַּהֲשֵׁאלָה: יִקִּיף אוֹתְךָ; יִלְפֵף אוֹתְךָ)

(*מְצוּדָה – רִשֵׁת; מַכְמוֹרַת)

הֵאִם לֹא *יִכְנֹף רוּחְךָ בְּסַעֲרָה
וּלְבַבְךָ כְּדָג שֶׁנֶּאֱחָז *בְּמִצוּדָה?
הַתְּגִיד מֵה-שֶׁחַ הַצָּפוֹר הַרְכָּה,
מֵה-יְהִיָּהּ הַגּוֹזֵל הַמְּצַפֵּץ שֶׁם גְּלָמוֹד
בְּפִנֵּה הַחֲשֵׁכָה בְּקוֹל תְּפִלָּה זָפָה,
הַשְּׁפוּכָה עִם-לְבוֹ *בְּגוּיִלִי הַתְּלָמוֹד?

(*גוּיִלִי – רֵאָה לַעִיל)

(*פִּיק – פַּחַד; רַעְדָה)

(*רַד – כִּפְשׁוּטוֹ: יִרְדָה; שִׁקְעָה)

מֵאֵז עָלָה שַׁחַר לֹא-יִחַלֵּשׁ לְבָבוֹ,
וּבְרַפְיוֹ כְּשֶׁלּוֹן *וּפִיק לֹא-תִדְעֵנָה,
מִקְרָא ”אָמַר *רְבָא”. הַשְּׁמֵשׁ *רַד לְבָא,

הקולות יִשְׁפְּלוּן, הַנְּפֹשׁוֹת תִּיגְעְנָה.
כָּל-שָׁפָה נִבְּלֶת, כָּל-גְּרוֹן *נִחְרָה,
הַלְשׁוֹנוֹת יִבְשׁוּ; וּבְכִלְיוֹן עֵינַיִם
יִחֲפוּ לְשִׁמְשׁ שְׂיִבֵּא וְקָרָא
לְמוֹדֵי אֲדָנִי לְתַפְלַת עֲרָבִים.
וּבִנְגָה שְׂיִצְקָה הַשֶּׁמֶשׁ הַבָּאָה
עַל *צָפֹת הָאָרוֹן וּכְרוֹבָיו מְלֻמְעָלָה
כִּי־קָר חֶסֶד אֵל, מְלֹאֲתֵי רָצוֹן, הַנָּאָה,
תִּסְתַּלַּק *הַשְּׂכִינָה וּכְבוֹד אֵל נִעְלָה;
*וּבְשִׁבְט אֹר אֶחָד הַשֶּׁמֶשׁ פִּקְדָת
גַּם-זֹוִית הַנֶּעַר הַחֲשֻׁכָה, הַצָּרָה,
וְעִלְתָּה עָלֶיהָ *בְּהֲרֵת יוֹקְדָת
בְּאֵשׁ אֲדָמָדְמַת רַעְדָת *בְּנִהְרָה.
אִז קוֹל עֲנָג אֶחָד מְלֵא עֵז יִשְׁמַע –
הַקוֹל קוֹל הַנֶּעַר לֹא-יִדַע חֲלוּשָׁה.
כִּילָד מִתְרַפֵּק, כִּבֵּן מִתְגַּעְגַּע
הוּא *שׁוֹנָה אֶת-פִּרְקוֹ בְּנִעִימָה, בְּקִדְשָׁה
וּכְקוֹ-אֹר הַמִּנְפֶּץ *אֶל-רִצִּי *מִי-שָׁחוּ,
רִדְ קוֹלוֹ יִתְפּוּצֵץ בֵּין קוֹלוֹת נַחֲשָׁלִים.
כַּחַץ יָרוּץ דְּבָרוֹ, גְּלִיוֹנוֹת יִבְרָחוּ,
דָּף יִרְדֹּף דָּף, הַעֲמוּדִים נֶאֱכָלִים.
”הוּ, תִּנּוּ רִבְּנָן – מִי-יִדַע יִדַע
אִם לֹא, כִּי אֶקְרִיבָה אֶת-נַפְשִׁי וּמֵאֲדִי
עַל מִזְבַּח הַתּוֹרָה, אִז מִן הַמְּקַצֵּעַ
אֶתְרוּמָם וּמְלֵאָה הָאֶרֶץ כְּבוֹדִי?”
”הוּ, תִּנּוּ רִבְּנָן – גַּם רַבִּי עֲקִיבָא
עַד שְׁנַת הָאֲרְבַּעִים רִיק הָיָה *וּבְעֵר,
וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּית הַיְשִׁיבָה
וַיְהִי נִס לְעַמּוֹ – וַאֲנִי עוֹדְנִי נֶעַר.”
”אֲדָנִי, קַח מֵה-תִּקַּח! אֶת חֲלָבִי וְדָמִי –
נִשְׁבַּעְתִּי בְּךָ וּבִתְוֹרַתְךָ הַקְּדוּשָׁה,
אִם *אֶחְשֶׁךָ נִיד שְׁפָתֵי וּלְקוֹלִי יִהְיֶה *דָּמִי,
אִם *אֶמוּשׁ מִמְּקוֹמִי, מְקַצְעֵי *אֶטְשָׁה,
אִם-יִדַע לִבִּי מִרְגַע וּלְעֵינַי
שְׁנַת אֶתָּן – עַד צָמְאִי לְדַבְּרְךָ *אֶשְׁבּוּרָה:
הַשְּׁחַר יַעֲרִינִי, חֲצוֹת לַיִל תִּיִשְׁנַנִּי,

(*נִחְרָה – יִבֵּשׁ; סְדוּק)

(*צָפֹת – כּוֹתֶרֶת; קִישׁוֹט בְּרֹאשׁ הָעֲמוּד)

(*הַשְּׂכִינָה – רוּחַ אֱלוֹהִים)

(*וּבְשִׁבְט – בַּהֲשֵׁאלָה: כִּמְכַת שׁוֹט; בַּהֲבֹזֶק-אֹר)

(*בְּהֲרֵת – כֶּתֶם לִבָּן בַּהִיר מִלֵּהַט הַשֶּׁמֶשׁ)

(*נִחְרָה – אֹר; זוּהַר)

(*שׁוֹנָה – מִשְׁנָן; לוֹמֵד)

(*אֶל-רִצִּי – רָץ: קו; רִצּוּעָה; מִי-שָׁחוּ – מִים רְדוּדִים)

(*בְּעֵר – מִלְשׁוֹן בַּעֲרוֹת; חֶסֶר יִדַע וְהַשְׁכָּלָה וְלִימוּד)

(*אֶחְשֶׁךָ – אִמְנַע; *דָּמִי – שִׁקֵּט; דוּם)

(*אֶמוּשׁ – רָאָה לַעִיל; אִזּוּ; *אֶטְשָׁה – אַעֲזוּב; אִזְנִיחַ)

(*אֶשְׁבּוּרָה – מִלְשׁוֹן שִׁבַר, מִזּוֹן; בַּהֲשֵׁאלָה: אֶשְׁבַּע)

(*ש"ס – ששה סדרים של המשנה)

עד אָגמ'ר *הַש"ס וְחַכְמַתִּי בַתּוֹרָה –
וּבְכֵן – אָמַר *רַבָּא... " וּמְלֵא עֵז נַעֲלָה
קוֹל צְלוּל יִזְעַזַע הָאוּיִר בְּסַעֲרָה –
בְּמַדְמָה לִי, שָׁם עַל-הָאָרוֹן מְלַמְעָלָה
בְּשִׁחּוֹק צְדִיק תָּמִים הוֹפִיעָה *נִהְרָה –
*הַשְּׂכִינָה תִתְעַנֵּג עַל-הַבַּל פִּי תִינּוֹק.
אוֹ אוֹלֵי הִיא תִלְעַג לְקַרְבָּנוֹתֶיהָ,
הַקְּבָרִים חִיִּיהֶם בְּמַחְשָׁךְ, בְּצִינּוֹק,
הַמְסָרִים בְּגִבּוֹרָה אֶת-נַפְשָׁם עֲלֶיהָ?

(*נִהְרָה – ראה לעיל)

(*הַשְּׂכִינָה – ראה לעיל)

וְתִשְׁקַע הַשְּׁמֶשׁ וְתִרְדַּד בְּמִצּוֹלוֹת,
וַיַּעַל הַנֶּגֶה מִרְאשֵׁי *הַכְּרוֹבִים.
עוֹד יוֹתֵר *יִמְכּוּ *יִשְׁכּוּ הַקּוֹלוֹת
כְּמִשְׁק הַדְּבוּרִים, כַּהֲמִית הַזְּבוּבִים.

(*הַכְּרוֹבִים – המלאכים)

(*יִמְכּוּ – מלשון מָךְ : עני ; דל ; ירוד ; *יִשְׁכּוּ – ירגעו ; ייפחתו)

הַשְּׁמֶשׁ הַמְקִינָה בָּא, הַחֲרִישׁ הַהֲגִים
לְתַפְלַת הַמִּנְחָה. הַתַּפְלָה בְּמְרוֹצָה
נִגְמָרֶת. בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה נְמוּגִים,
נִשְׁמָטִים לְבָרַח הַחוּצָה, הַחוּצָה.
הַחֲרָשָׁה, הַשְּׂדָה – בְּמִקּוֹם שֶׁתִּצְהַלֵּךְ
גַּם עֲצָמוֹת דָּבָאוּ, לֹא-יִדְעוּ עֲלוּמִים ;
אֶל מוֹרֵד הַגְּבֻעָה – בְּמִקּוֹם שֶׁתִּגְדָּלְנָה
בְּתוֹלוֹת אֲדָמוֹנִיּוֹת וְתַפּוּחִים אֲדָמִים.

(*הַדְּלוּחָה – עכורה ; מלוכלכה)

מֵה-יִרְחַב הַלֵּב וּמֵה-תִשְׁאַף הַרְּאָה! –
הַרוּחַ כְּמִסְנֹן, כֵּךְ, צְלוּל וּמִצְנֹן,
וּבִגְדוֹ הַרְּכָה הוּא מוֹחָה הַזְּעָה
*הַדְּלוּחָה מִקְמָטִי הַמִּצַּח הַמְעַנֵּן.
בִּישִׁיבָה דוּמִיָּה. אַרְבַּעַת הַפְּתָלִים
יַעֲמְדוּ כְּשִׁקּוּעִים בְּדַמְמָה אֶפְלָה.
מִכָּל תִּלְמִידֶיהָ רַק-שְׁנֵי פְרוּשִׁים בָּלִים
נִשְׁאַרוּ לְשִׁיחַ שִׁיחָה בְּטָלָה –
אִז קוֹל נַעַר בּוֹדֵד בּוֹקֵעַ וְעוֹלָה,
*מִנְהֶם בַּיּוֹנָה מְזוּיֹת הַיְשִׁיבָה.

(*מִנְהֶם – מלשון נהימה ; קולו רוחש והומה)

(*יִשְׁתַּחֲחַח – יהיה שח, כפוף ; מדוכא)

מֵה-יִהְיֶמָה, *יִשְׁתַּחֲחַח לְבָבוֹ הַחוּלָה?
מֵה-תִּהְיֶה, מֵה-תִּבְדַּךְ נִגְיִנְתּוֹ הַמַּעֲצִיבָה?
הַזִּכֵּר הוּא עֵתָה אִם טוֹבָה, אֶהוּבָה,
אֵב עֵנִי *וְרָשׁ – וַיַּעֲרַג אֲלֵיהֶם,

(*רָשׁ – דל ; אביון ; עני)

וּנְפֹשׁוֹ, כְּצַפּוֹר חֲרָגַת מִכְּלוּבָה,
נִכְסְפֶת, נִמְשַׁכֶּת לְשִׁבְעַ פְּנֵיהֶם –
כְּאִשֶּׁר יִזְכִּירוּ גַם-הֵם מִמְּרַחֲקִים
יוֹם יוֹם שֶׁם בָּנָם בְּתַפְלָתָם הִטְהוֹרָה,
וְכַחֲפֵי מְשִׁיחַ הֵם יוֹשְׁבִים וּמְחַפִּים,
שְׁיָשׁוּב אֵלֵיהֶם, בְּכֶתֶר הַתּוֹרָה? –
נִפְתּוּלֵי לֵב-נֶעַר מִי-יֵדַע יָדַע?
אֲךְ-תִּמְיֵד בְּעִבְרֵי יִרְאֵי אֵל עַל-הַיְשִׁיבָה,
וְהִטּוּ אֶת-אֲזָנָם וְעָמְדוּ לְשִׁמְעַ
אֶת-קוֹלוֹ הַנִּקְבֵּי, זְמֵרְתוּ *הַמְּדִיבָה,
יַעֲמְדוּ הַזְּקֵנִים, *יִשְׁגִּיאוּ פְּעָלוֹ *
וְתַפְלָה חֲרִישִׁית מִלֵּב יִתְפַּלְלוּ:
”אֲשֶׁרֵי הַבֵּן שֶׁבְּתוֹרָה עָמְלוֹ,
וְאֲשֶׁרֵי הָאֲבוֹת כְּמֵהוּ גִדְלוֹ”.

(*הַמְּדִיבָה – הלחשנית; זמרתו הרוחשת)

(*יִשְׁגִּיאוּ – שגיא: גדול, רב. ישגא: יגדל, ובהשאלה: יפארו, ישבחו)
וְתַפְלָה חֲרִישִׁית מִלֵּב יִתְפַּלְלוּ:
”אֲשֶׁרֵי הַבֵּן שֶׁבְּתוֹרָה עָמְלוֹ,
וְאֲשֶׁרֵי הָאֲבוֹת כְּמֵהוּ גִדְלוֹ”.

”הוּ, הוּ, אָמַר רָבֵא..” וְאִשֶּׁר יִצְחוּ
בְּקוֹלֵי-קוֹלוֹתָם הַחִיִּים וּשְׂאוֹנָם
אֲזַנֵּיךְ גַּם שָׁמַץ *מְנָהוּ לֹא-לְקַחוּ,
וְכַחֲרֵשׁ וּכְאֵלִים לֹא-תִשְׁמַע לְשׁוֹנָם –
”הוּ, הוּ, אָמַר *רָבֵא...” *וְלִשְׁוֹעַת נִפְשֶׁךְ
מִגְרוֹזֶנֶךְ *הַנְּחָר יוֹם יוֹם *תִּשְׁוַע.
מִחֲמַת רֵאשִׁית *אוֹנָה, מִשֵּׁד רֵאשׁ כְּחֶךְ,
תַּעֲלִים אֲזַנֵּיךְ וְתֵהִי כְּלֹא שׁוֹמַע –
וְתֵהִי כְּלֹא-שׁוֹמַע, *וְתִשְׁתֵּם תַּפְלָתָה,
וְתוֹסֵף לְרֹצֵץ רֵאשׁ כָּל- *מֵאוֹיָיָה,
לְחִנֵּק בְּחִשְׁבָה אֶת-קֶטֶן תַּאֲוָתָה,
לְעַקֵּר וְלַרְמֵס אֶת-אַחֲרוֹן פְּרִחֶיָה –
עַד-יִגְעָה נִפְשֶׁךְ בְּשׁוֹעָה, יִגְעָה,
וְתִישׁוֹן לְנֹצַח יִבְשָׁה וִרְעָבָה,
בְּצִמָּא לֹא נִשְׁבֵּר וּבְתַאֲוָה לֹא בָּאָה,
מִבְּלֵי שְׁנֵאָהֶבָה, מִבְּלֵי שְׂאָהֶבָה.
וְשִׁתֵּי הָעֵינַיִם שְׁלֵרְאוֹת נִבְרָאוּ,
שְׁלֵרְאוֹת יִכְלוּ הָאֶרֶץ וּמְלֵאָה,
תִּדְעַכְנָה, תַּחֲשַׁכְנָה וּמְאוּמָה לֹא רָאוּ,
וּבְלֵי חֲמַד מְאוּמָה תִּכְלִינָה בְּשֵׂאָה;
וּבְחִיִּים כָּבֵד בְּטָלוּ כְּצֵלִם תִּנוּעַ,

(*מְנָהוּ – מארמית: ממנו)

(*שְׁוֹעַת – מלשון ישועה)

(*הַנְּחָר – היבש; הסדוק)

(*אוֹנָה – כפשוטו: און: כוח)

(*וְתִשְׁתֵּם – כפשוטו: סתם; אטם)

(*מֵאוֹיָיָה – רצונותיה; שאיפותיה)

וּתְתַפֵּשׂ *כְּשִׁמְמִית בְּמַסְלוֹת חֲדָלוּ –
וְלָמָּה זֶה נּוֹצְרוּ לְשׂוֹא, וּמִדּוּעַ
תֵּאבְדֶנָּה עַל חֲנֹם הַנְּשָׁמוֹת הָאֵלוּ?

(*שִׁמְמִית – ראה לעיל)

וַיֵּשׂ אֲשֶׁר- *שִׁמְמָה גַם רוּחַ הַנְּעָר
בְּעַמְלָה הַקְּלֵקֵל וּכְמוֹ הַתְּמַרְמָרָה;
וְלַעֲתוֹת בַּחֲרֹף בְּמִשַׁל קוֹר וְסַעַר,
שְׁמִים כְּעָשָׂן, הָאֲרֶץ נִעְכְּרָה;
וַיְמִי סִגְרִיר דְּלָפִים טְעוּנֵי עֲנָנִים
עֵיפִים וְקִדְרִים נִגְרָרִים נִגְרָרִים –
הַשֶּׁמֶשׁ לוֹ רָגַע קֵט תֵּאִיר הַפָּנִים!
אוֹ תְרוּמַת אוֹר דָּלָה הַשֶּׁמֶשׁ לוֹ תָרִים!

(*שִׁמְמָה – כפשוטו: נפשו נעשתה שוממה)

*וּשִׁמְמִית יְרוּקָה אֵי מִזֶּה תִּבְא
לְתַקֵּעַ *מַסְכְּתָה בְּקִירוֹת הַפְּנֵה,
וּמִשְׁנֵה אֶפְלָה בַּפְּנֵה, בְּלִבָּבוּ,
וּבְכָל חֲדָרֵי נַפְשׁוֹ רַעְדָה וְצָנָה –
אִזּוֹ יִדַע הַנְּעָר כִּי נִשְׁכַּח הִנְהוּ,
כִּי נַפְשׁוֹ שׁוֹמְמָה, נִשְׁכַּחַת, נִעְזְבַת;
וַיִּחַשׁ כִּי חֵלֵשׁ *וַיִּלֵּא כַּחֲהוּ,
וְתִשְׁקַע בְּנַפְשׁוֹ כְּמַעַט הַלְהֶבֶת.
וַיִּנְשָׁמַע *קוֹלָהוּ כֹּאֵלוֹ הוּא עוֹלָה
מִנַּפְשׁ עֵיפָה *שְׁלָמוֹת הוֹלְכַת:
קוֹל לֵב הוּא הַמְּכָה כְּעָשָׂב, לֵב חִלָּה
הַמְּלֵא תַחֲנוּנִים וּמְרָרָה נִשְׁכַּחַת.
וַיְהִי-לוֹ תִלְמוּדוֹ לְקִינַת תְּמַרוּרִים.
וַיִּבְדֵּךְ, וַיִּתְעַטֵּף, וַיִּחַנּוּ *קוֹלָהוּ –
חֲבִיבִים עֲלֶיךָ, בֶּן יִקִּיר, יִסוּרִים?
הִידַע הָאֵמֶלֶל כִּי-אֵמֶלֶל הִנְהוּ?

(*מַסְכְּתָה – מסכת: ארג קורים; כמו אצל העכביש; רשת חוטים)
וּמִשְׁנֵה אֶפְלָה בַּפְּנֵה, בְּלִבָּבוּ,
וּבְכָל חֲדָרֵי נַפְשׁוֹ רַעְדָה וְצָנָה –
אִזּוֹ יִדַע הַנְּעָר כִּי נִשְׁכַּח הִנְהוּ,
כִּי נַפְשׁוֹ שׁוֹמְמָה, נִשְׁכַּחַת, נִעְזְבַת;
וַיִּחַשׁ כִּי חֵלֵשׁ *וַיִּלֵּא כַּחֲהוּ,
וְתִשְׁקַע בְּנַפְשׁוֹ כְּמַעַט הַלְהֶבֶת.
וַיִּנְשָׁמַע *קוֹלָהוּ כֹּאֵלוֹ הוּא עוֹלָה
מִנַּפְשׁ עֵיפָה *שְׁלָמוֹת הוֹלְכַת:
קוֹל לֵב הוּא הַמְּכָה כְּעָשָׂב, לֵב חִלָּה
הַמְּלֵא תַחֲנוּנִים וּמְרָרָה נִשְׁכַּחַת.
וַיְהִי-לוֹ תִלְמוּדוֹ לְקִינַת תְּמַרוּרִים.
וַיִּבְדֵּךְ, וַיִּתְעַטֵּף, וַיִּחַנּוּ *קוֹלָהוּ –
חֲבִיבִים עֲלֶיךָ, בֶּן יִקִּיר, יִסוּרִים?
הִידַע הָאֵמֶלֶל כִּי-אֵמֶלֶל הִנְהוּ?

(*וַיִּלֵּא – מלשון לאות: חולשה כוחו נחלש)

(*קוֹלָהוּ – כפשוטו: קולו שלו)

(*שְׁלָמוֹת – כפשוטו: שנפשו הולכת למות)

(*קוֹלָהוּ – ראה לעיל)

הָאֵמֶלֶל? – מִדּוּעַ? מִי יוּכַל הוֹכַח,
כִּי-נוֹצַר הָאָדָם לְמַרְחַב יָדָיִם?
וְלָמָּה לֹא-יְהִי גַם-הַנְּעָר שְׁמִחַ
*בְּאַמַּת פְּנֵתוֹ דִּי מַעֲמַד רַגְלָיִם?
הַתּוֹרָה הַרְחֵבָה, הַתּוֹרָה הַמְּאִירָה
מִחֲשָׁבִים וּמְצָרִים מַעוֹלָם בְּקֶשֶׁה,
מִבְּטָן הַחֲשָׁד יָד-אֵל הַעֲבִירָה

(*בְּאַמַּת – אמה: מידת אורך קדומה: חצי מטר לערך)

מַאֲבוֹת לְבָנִים אֶת-אוֹרֵה יִרְשֶׁה.
בְּמֵאוֹרוֹת, עַל-גְּגוֹת – שֶׁם יִשְׁבוּ בְּנֵינוּ
גַם הָגוּ בְּגִנְבָה, בְּסִתְרֵי לְמַדּוּ,
וַיַּעֲלוּ מֵאוֹרוֹת *מְמֵאוֹרוֹת אֶלֵינוּ
וַיְגַאֲוֵנִים מִגְּגוֹת אֶלֵינוּ יִרְדּוּ.
כִּי יָפִים לְתוֹרֵה חֵי הַצֶּעֶר,
גַם-עַמָּה וּבְנֵיו בְּעֵי נִשְׁמָרוּ –
וְלָמָּה זֶה יִרַע בְּעֵי הַנֶּעַר
אִם-אֶרֶץ וּמְלֵאָה בְּפָנָיו סָגְרוּ?

(*מֵאוֹרוֹת – מאורה: משכן חיות)

שְׁנֵי *סְדָרִים שְׁלָמִים עֲרוֹכִים וּשְׁמוּרִים
עַל שְׁפֹתֵי הַנֶּעַר – שְׁנֵי סְדָרִים תְּמִימִים!
וּבְקִנְיָה יִבִּיטוּ בּוֹ כָּל-הַבַּחֲוֵרִים
וּבְלִבָּם יְחוּשׁוּ לוֹ יָמִים נְעִימִים;
שְׁנֵי סְדָרִים שְׁלָמִים – מֵה-נְעִים גּוֹרְלוֹ!

(*סְדָרִים – שני סדרים מששה סדרי משנה)

וְאֵיךְ לֹא- *יִשְׁיֹשׁוּ בְּנֵי מַעֲיוֹ, יְהִימוּ – (*יִשְׁיֹשׁוּ – ישמחו; יגילו; הביטוי המוכר: "שישו ושמחו")
אִם כָּבֵד עֵינָיו רְאוֹת שְׁלוֹמֵת עֲמָלוֹ –
כִּי מִתְמִיד *וְעָלוּ לוֹ קִרְאָ קִרְאוּ (*עָלוּ – מונח מעולם הישיבות: תלמיד חכם; בקיא ומצטיין; גאון)
רַק-צִיץ זֶהב אֶחָד עַל מִצַּח כְּהֵנִים,
*עֲטָרַת פָּז אַחַת בְּרֵאשֵׁי הַשָּׂרִים,
לְמִשׁוֹרֵר, לְגַבּוֹר זֶר אֶחָד שֶׁל דְּפָנִים –
עַל רֹאשׁ נַעֲרָנוּ יִצִּיצוּ שְׁנֵי כְּתָרִים?
גַם-מִתְמִיד גַם- *עָלוּ, שְׁנֵי שְׁלָבִים עֲלִיוֹנִים
בְּסֵלֶם הַתּוֹרָה הָרָם, הַגְּבֵה,
וּכְפֹשֶׁע בִּינָם וּבֵין מַעֲלַת הַגְּאוּנִים.
הַרְבִּים הַזּוֹכִים לְגִדְלָה כְּמוֹהָ?

(*יִשְׁיֹשׁוּ – ישמחו; יגילו; הביטוי המוכר: "שישו ושמחו")

וַיִּוַחַל הַנֶּעַר – כִּי פִרְחֵי תוֹחֶלֶת
גַם-רוּחוֹ הַנִּכְאָה בְּסִתְרֵי רִפְדּוֹ;
וַיִּרְאוּ לוֹ אַחֲרֵית, שְׂכָר בַּחֲרוֹת נִגְזָלָת,
וּלְבָבוֹ לְאֵהָבָה פָּנְתוּ יַחַדוּ.
וּכְלִטֵּשׁ עַל גִּלְגַּל מְלִטְשָׁתוֹ יִנוּעַ,
וַיִּמְלֹט *כִּידוּדִים מִפִּי *בְּרִזְל עֲשׂוֹת,
כִּי יִלְטֵשׁ אֶת-מַחוֹ גַם-הוּא בְּמַקְצֵעַ
וַיִּמְרָטוּ בְּסִגְיוֹת הַתְּלִמוּד הַקְּשׁוֹת.
וּכְטוֹב לֵב הַנֶּעַר בְּלִילוֹת הַחֹרֶף,
כִּי-נִפְתַּל וַיִּוַחַל – *לְסִגְיָא חֲמוּרָה

(*עֲטָרַת פָּז – כתר זהב)

(*כִּידוּדִים – ניצוצות; שביבי אש; *בְּרִזְל עֲשׂוֹת – פלדה)

(*לְסִגְיָא – מארמית: סוגיה; בעיה; נושא לעיון ולימוד)

(***חֶרֶב** – חום; יובש)

שֶׁשָׁחֲטָה אֶת-מִחוּ וַתָּבֵא בוּ ***חֶרֶב**,

וְהָיָה בְעֵינָיו כְּמוֹרִיד עִיר בְּצוּרָה –

(***מִקְלַעַת** – צמה; ובהשאלה מעין כתר)

אִז תֵּצֵא הַתְּקוּהָ וְקִלְעָה ***מִקְלַעַת**

לְרֹאשׁ גְּבוּרָנוּ מִשְׁכַּרְת נְצַחוֹנוּ,

וְחֶלֶם חֲלוֹם נְעִים בְּמִנוּחַת הַדַּעַת,

יֵאָחֵז כְּצִפּוֹר בְּחִבְלֵי דְמִיוֹנוֹ.

(***שׁׁס** – ראה לעיל: שישה סדרים למשנה)

אִז יַחֲלוֹם יוֹם שׁוֹבוֹ אֶל-עִירוֹ בְּשֵׂאתוֹ

כְּתֵב סְמִיכָה בְּכִיס, ***שׁׁס** וּפּוֹסְקִים בְּמַעְוֵו,

תַּהֲלֵתוֹ בְּעִיר, חֲדוֹת הוֹרְיוֹ בְּבֵיתוֹ,

הַקְּנָאָה הַגְּדוּלָה בֵּין חֲבָרְיוֹ וְרַעֲיוֹ.

(***מִשְׁאֲזוֹן** – שכחה; שממה; כמו הבטוי: "תהום הנשיה")

וְשִׁמוֹ אֲשֶׁר-כֶּסֶה כְּיוֹם ***בְּמִשְׁאֲזוֹן**,

(***מְמִיר עַד-וְלָזוֹן** – שמות ערים)

יֹפִיעַ כְּבָרֶק ***מְמִיר עַד-וְלָזוֹן**,

וְהָיָה לְבִרְכָה, לְתַהֲלָה וְלִגְאוֹן –

וְלִגְאוֹן? הַאֲמַנָּם? הֵיכּוּם הַחֲזוֹן?

וַיִּכְּן – "אֲמַר רַבָּא, הוּ, הוּ אֲמַר רַבָּא!"

וְכָכָל אֲשֶׁר-יַחֲלֵם כֵּן יִדְבַק לְבָבוֹ

לְאֵהָב יִסוּרְיוֹ, ***עֲנוּתוֹ** וְרַעְבוֹ,

(***עֲנוּתוֹ** – ענויו; סבלותיו)

וְכֵן יִפְרָץ קוֹלוֹ נֶאָזֵר בְּגְבוּרָה –

אֵךְ מִי-הוּא הַמְטִיל הַטָּפָה הַמְרָה

לְקַרְעַ לְבָבוֹ ***בְּתוּגָה** עֲצוּרָה

(***תוּגָה** – עצב רב, עצב עמוק)

הַכְּרוּכָה ***וּצְפוּנָה** בְּזִמְרֹת ***הַגְּמָרָא**?

(***צְפוּנָה** – צפון; טמון; מוחבא)

רַק מִי אֲשֶׁר-עָבַר עַל בֵּית הַיְשִׁיבָה

בְּדַמֵּי חֲצוֹת הַלַּיִל אוֹ בְּדַמְמַת הַשַּׁחַר,

וּבַעַד חֲלוֹן מְאִיר אֲזָנוֹ הַקְּשִׁיבָה

קוֹל בּוֹדֵד יְשׁוּרֵר, זְמִיר מִתְמִיד מְאַחַר,

הַשֶּׁפֶךְ ***בְּלֹאט** עַל-הַרוּח ***הַלֹּאט**

(***בְּלֹאט** – בשקט; בחשאי; ***לֹאט** – לוחש)

מְרִירוֹתוֹ הַמְּתוּקָה, מְתִיקוֹתוֹ הַמְרָה –

רַק הוּא הַבֵּין יוֹכַל מֵה-דְקָר, מֵה-לֵהֵט,

מֵה-מְכַאֵיב, מֵה-נוֹגָה זֶה נִגּוֹן ***הַגְּמָרָא**!

(***יִמְסַךְ** – מלשון סָכָה: משיחה, מריחה בשמן)

מֵה-יִרְעִיל אֶת-קוֹלְכֶם, מִי ***יִמְסַךְ** נְכֵאִים,

אֲסִירֵי הַפְּנוֹת, בְּזִמְרַתְכֶם הַנוֹגָה?

הַתְּבַכּוּ יִמִּיכֶם הַקְּבוּרִים וּבְאִים,

נִשְׁמַתְכֶם הַרְצוּצָה, רוּחְכֶם הַמִּיָּגַע?

הַעַל שְׂמֻמוֹת עוֹלְמְכֶם בּוֹא תְּבֹא קִינּוּתְכֶם?

(***תַּעֲרוּ** – תגלו; תחשפו את נפשכם)

***תַּעֲרוּ** אֶת-נַפְשְׁכֶם, כָּל-מֵרַת רוּחְכֶם?

התאמרו לחיות בתמצית נשמתכם
המלים היבשות, הובישו *לחכם?
התשוועו לישועה, התקראו גאלכם,
אולי ישמע מרחם ויבא לחננכם?
ותהי עין ראה צופיה עמלכם,
ויהי לב יודע המבין אבדנכם?
אהה, אמללים! אין און קשבת!
כתפלה נדחת וכנפש נדדת
בחשכת הלילה ובדממת המות,
מבלי שתשמע, אנחתכם אבדת.
יש און רק אחת הקרובה לשמע
*המית בחור משפים, הי מתמיד מאחר,
הערה להקשיב תמרווי *הנה,
הנשואים אליה על בנפי השחר –
הוא ראש הישיבה אדירה ומושלה,
שקריאת *הגבר – קול מתמיד הראשון
מקימה מיצועה גויתו הפשלה
וצפצוף צפורו לא ינח-לו לישן.
ובשמעו קול מתמיד מעורר השחר
הוא אהב להקשיב רב קשב בדממה,
ושמע את-הד קול בחרותו, וזכר
שלשלת ארכה של חיי נשמה.
וזכר – ושתי טפות דמעות תרדנה
ונתלו בשער כסף זקנו הלבן,
ולאור נר המתמיד *הפה תרעדנה
כשתי אבני אש ממשבצות זהבן.
מה-יהמה לבבך, השב? ההזכירך
כל-שנות *ענותך – זה מראה הנער?
יום צאתך מביתך וגלותך מעירך,
ימי נדך, בחרותך – כל חיי הצער?
גם-שני התמדתך באהבה זכרת –
ומה אפוא, זקן, כה נפעם רוחך?
הן אמנם ענית מאד – אך גברת!
ובדרך מחשפים לאור אל נחך,
או אולי יראך לבבך בחזון
כחנו האדיר האבד וכלה

(*לחכם – לחך: עשב רע העולה בשדות. כאן בהשאלה)

(*המית – מלשון הומה: המייתו של בחור משכים)

(*הנה – מלשון נהי; כיסופים. לשון אחר: בכי ויללה)

(*הגבר – תרנגול; קריאת התרנגול בבוקר)

(*הפה – חלושה; רפה)

(*ענותך – שנות יסוריך וסבלותיך)

בְּנֶשֶׁב בְּנוֹ רוּחַ *שְׂדָפוֹן וְרִזוֹן, (*שְׂדָפוֹן – יובש בצמחים. התייבשות פרי השדה. ובהשאלה: ריקנות)
בְּיוֹם סוּר צְלָנוּ וְנָבֵל כְּעֵלָה?
אוּ לִבְךָ יִגְדֹךָ עֲתִידוֹת הַנָּעַר,
וְתֵרָא: שָׁה תוֹעָה, תוֹלַעַת עוֹרֹת;
שָׁה תוֹעָה – אֲבָדַת בִּישִׁמוֹן וְסַעַר,
תוֹלַעַת אֱלֻמַּת – בְּאֶפֶל נִסְגָּרֹת?

בְּנִעוּרֵי שְׂמַעְתִּי אֵלֶּה הַקּוֹלוֹת,
רְאִיתִי הָעוֹבְדִים הָאֱלֻמִּים הַלְלוּ;
מִצְחוֹתֵם הַקְּמוּטִים, עֵינֵיהֶם הַגְּדוֹלוֹת
וּפְנֵיהֶם הַחוֹרִים – כְּמוֹ רַחֲמִים שְׂאֵלוּ.
כָּל-קִמְט וּמִבֵּט לִי דוֹמֵם הַבִּיעַ
רְגָשׁוֹת נַחֲנָקוּ, נִיצוּצוֹת שְׂכָבוּ;
כָּל-קִמְט וּמִבֵּט מוֹרְשֵׁי הַנִּיעַ,
וַיִּסְלַד לְבָבִי וְקָרְבִי נִצָּרְבוּ.

אֵךְ מִדֵּי אֲזַפְרָה אֶת-קוֹלִם, הֵה קוֹלִם
הַבוֹכָה בְּלִילוֹת כְּאֲנֻקַּת חֲלָלִים,
יִשׁוּעַ לְבָבִי: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם!
הַכְּחוֹת הָאֵלֶּה עַל-מָה הַמָּה כָּלִים?
לֹא-גֵרֵם מְזָלִי כִּי-אֲבַד עִמָּכֶם,

(*מִסְפָּכֶם – סָפ: סַפֵּל; כוּס. בהשאלה אגן התורה; הלימוד)

עִמָּלִים עֲנִיִּים – *מִסְפָּכֶם נִפְרָדְתִּי.
נִטְשֵׁתִי תוֹרְתִי, פִּשְׁעֵתִי עַל-לֶחֶם,
וּבְדָרֶךְ אַחֲרֵת לְבַדִּי אֲבָדְתִּי.

(*סָפִי – ראה לעיל)

הַעֲתִים הַשְּׁתַּנּוּ, וְהִרְחַק מִגְּבוּלְכֶם
הַצְּבָתִי מִזְבָּחִי, נִתַּתִּי אֶת- *סָפִי –
אֵךְ זָכַר עוֹדֵנִי אֶת-כְּלָכֶם, אֶת-כְּלָכֶם,
תְּמוֹנַתְכֶם תִּלְוֵנִי, לֹא-תִמוּשׁ מִלְּבִי.
וַיִּזְכּוּרֵנִי מָה חֲזַק הַגֵּרְעִין, מָה-בְּרִיאָה
הַפְּרוּדָה הַטְּמוּנָה בְּחֻלְקַתְכֶם הַזְּעוּמָה;
מָה-רַבָּה הַבְּרָכָה אֱלִינוּ הַבִּיאָה,

(*יְחַמְתָּה – כפשוטו: יחמם אותה)

לוֹ קָרָן אֹרֹר אַחַת *יְחַמְתָּה בְּחַמָּה;
מָה-רַבּוּ *הַצְּבָתִים בְּרִנָּה קִצְרָנוּ,
לוֹ נִשְׁבָּה בְּכֶם רוּחַ אַחַת נְדִיבָה,

(*הַצְּבָתִים – קבוצת שבולים; ערמה)

וּפִנְתָה אֶת-”דְּרָכָה שֶׁל-תּוֹרָה” *סוֹרְרָנוּ,
וְסִלְלָה נְתִיב חַיִּים עַד בֵּית הַיְּשִׁיבָה;
וַיִּזְכּוּרֵנִי אַחֲרֵיתְכֶם מָה-מוֹרָאָה נִגְאָלָה –

(*סוֹרְרָנוּ – מרדנו; ”בן סורר ומורה”: עיקשות; מרדנות)

(*חִלְכָה – עמי העלוב; הנדכא; האומלל)

הָהָ! צַר לִי מְאֹד, צַר לִי, עָמִי *חִלְכָה! –
מָה-צְחִיחָה הַחִלְקָה וּמָה-מְקַלְלָה,
אִם-פְּרוּדוֹת כְּאֵלֶּה *תְּעַבְשָׁנָה בְּתוֹכָהּ!

(*תְּעַבְשָׁנָה – מלשון עובש; תרקבנה)

תרנ"ד - נ"ה

אתר התפוזים